

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOSZMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Hegedüs István.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER JÁNOS.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések peti soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illető a szerkesztőhöz (lakása bel-farkasutca 15. szám); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagutca, 7. sz. a.) küldendők.

Miveltség és szakképzettség.

Alig van két egymással rokon fogalom, mely annyira összezavartatnék és kölcsönösen felcseréltetnék, mint e kettő: miveltség és szakképzettség. A ki t. i. valamely (kiválólag tudományos szakban), szak jelenlegi fejlettségének megfelelő ismeretek színvonalán áll, — az egyszersmind miveltséggel bírónak is feltételeztetik. Holott e kettő nem szükségképi ok és okozati, hanem legfeljebb egymás mellettségi viszonyban van egymással; az az a ki szakképzett lehet mivelt is, de nem okvetlen az. Viszont az, ki valamely szakban nem képzett, egyszersmind egyuttal miveltséggel nembirónak, hogy ne mondjam, miveletlennek bélyegeztetik.

Ha e két fogalomnak fölcserélése és összetévesztése csak elvont, akademikus természetű volna — úgy az a fölötti discussio minden gyakorlati értéket nélkülöznék; de éppen, mert ezen helytelen felfogás egész társadalmi életünk mikénti alakulására határozott irányadó befolyással van; az azok fölötti elmélkedés, azok határainak megjelölése, és az abból vont következtetések a gyakorlati élet emberére nézve sem lehetnek minden érdek nélkül valók.

Jelöljük meg tehát először is a felvetett két fogalom határait; lássuk továbbá azon nemzeti életünk fejlődésére károsan ható befolyásokat, melyek e két dolog helytelen felfogásának eredményei; és lássuk végre azon utat és módot, mely e téren tapasztalható bajainkat orvosolhatja.

E kérdés tárgyalásánál legelőször is a miveltség miben léte lép előtérbe. Mi tehát a miveltség? E kérdésre Lasker Ede (L. Deutsche Rundschau. I. évf. 2. 3. kötet. Rber Anlegon u. Erziehung) következőleg felel: „a nevelés feladata minden gondolható helyzetre előkészíthetni; arra előkészítve lenni, képezi a miveltség tartalmát.“ E szerint miveltnek mondható az, a ki úgy lép ki az életbe, hogy társadalmi helyzetében, teendőire nézve, soha sem jön zavarba. — Miután

azonban jelen társadalmi viszonyaink oly complicáltak, hogy annak minden új vonatkozása, egy külön külön életet igénylő szak sphaerájába vezet; ebből önként következnék, hogy az élet minden viszonyaira teljesen előkészítve senki sem lehet, — az az senki sem szerezhethetné meg a ssó teljes értelmében vett miveltséget. Ha a miveltség alatt ismeretek foglatját értenők, akkor okvetlen a fentebbi feltevésre kellene jutnunk. Azonban a miveltség nem annyira az ismeret, — mint inkább a cselekedni tudás keretében mozog; az az inkább abban nyilvánul, hogy az illető minden adandó körülmények között feltalálja magát, — (L. Hillebrand Károly, Halbbildung u. Gymnasial reform. D. Rund. XVIII. k.) tudja, hová kell fordulnia. Tehát a miveltség inkább úgy nevezhető gyakorlati társadalmi ügyességben, mint ismeretek halmazában keresendő. Hogy azonban a miveltség bizonyos mennyiségű ismeretet is feltételez — elvitázhatatlan tény. Mennyi legyen ezen ismeret? — E kérdésre Lasker az ismeret alaposságára való utalással felel. Legyen ugyanis bár ismeretünk köre a közönséges fokot túl nem haladó, de ha tudatunk tárgyát lényeges ismervei szerint fogtuk fel, ha ismereti sphaeránkuk oly gyakorlati iránya van, hogy az adott viszonyaink szerint, úgy a társaság mint társadalomban közönségesebben felmerülő kérdésekre nézve bennünket eligazít: akkor a miveltségre szükséges ismeretek birtokában vagyunk. különösen a bizottság, melyel ismereteinket az egyes alkalmakhoz mérten, kezeljük, szerinte a fő. Tehát nem az ismeretek sokasága, hanem azok alapossága a miveltség előfeltétele. Ezen alaposság kölcsönöz fellépésünknek körünk minden tagjára imponáló biztosságot. A sokat tudás, illetőleg a sok dologokról való felületes, inkább csak mellékes ismerveik szerint való ismeret, a félmiveltséget eredményezi. — A félmiveltség nem lépcső a teljes, általános műveltségre, hanem oly külön irány, mely a műveltséggel soha sem találkozik. Az az, ki meg szokta a dolgokat felületesen venni, talán hogy

minél többről legyen tudomása: annak, hogy a helyes irányba jusson, újra kell kezdeni, ismeretei gyűjtésének módját egészen meg kell változtatnia. — A mivelttség nem oly nemű befejezettség az ember lényegében, mely a tovább fejlődést, mivelődést feleslegessé teszi; sőt inkább olyan irányzat, melyen a haladás nem csak lehető, hanem szükségképi következmény. Ezen irányzat kiterjed lényünk egészére; nyilvánul úgy cselekvésünk, mint gondolkodás-módunk minden phásisában. Mig egy részről a jelen birtokával való megelégedést szüli; más oldalról a tovább haladásra biztat, és lelkesít. Hillebrand szerint a „mivelttség feladata, ugy a legalsó, mint a legfelső fokon, az öszhang, azaz az egyednek önmagával és az emberiséggel való összefüggése (értsd. megnyugvásának érzete). Miveltnek lenni mindenütt annyi, mint a saját helyzetére és munkakörére való oly oda termettség, mely magában is megelégedést szül.“

Ezen a miveltségnek igen correct és szép meghatározásából önként következik, hogy annak fokmérője nem a szakpálya. Ez más szóval annyit tesz, hogy nem csupán az mivelt, ki tudományos előkészületet igénylő pálya munkása, hanem mindenki, legyen az iparos, kereskedő, földmives, kézi munkás stb., ki helyét megállja. Nem mulaszthatom különösen e helyen azon fel fogás helytelenségére való utalást, mely a tudományos készültséget és miveltséget azonosítani akarja. Holott a kettő nagyon is eltérő valami. Az egyik ugy is általános, a másik specificus természetű. Sőt hozzá tehetjük, hogy a szaktudomány a helyett, hogy előnyére volna a szó szoros értelmében vett miveltségnek, azt jogos teréről inkább leszorítja. Ugyanis a mivelttség a dolgok összefüggésében, egymásra való viszonyulásában keresi a világrendet; a részletekben annyira elmélyed, hogy a fa miatt nem látja az erdőt. Ez az oka, hogy a chemikus a természetben csak elemeket, a minero-logus csak köveket, a botanicus csak füveket stb. lát. Kiterjed ez a művészetre is; — így a zenész az egész világot egy nagy concertnek nézi; a nagy mindenséget is csak annyiban méltatja, a mennyiben a sphérák zenéjét emeli; a festő a mindenséget csak mint szép tájképet méltatja, s ugy tovább. Ez eszmét igen szépen fejezi ki, midőn így szól: „Mások előtt, kik ellenkezőket egyesíteni iparkodnak, buzgalmuk, az általuk átkutatott jelenségeknek országát, mint az öszvilág foglalatját tükrözi vissza, — és azon darab, mely látcsövük kis nyílásán át bekerített szemükbe hat, nekik az egész mennyezet.“

Távol legyen tőlem, mintha az előzők által a szaktudományok terén éjelüket és nappalukat egygyétező buzgalommal működők fáradságát és ez által a nemzet és emberiség emelésére czélzó kihatásukat kicsinyleni akarnám; csak is azt akartam jelezni, hogy szaktudomány és mivelttség nem egy. Az elsőt a társadalomtól való elvonulás, a másikat az abba való elvegyülés szer-

zi meg. Ez az oka annak, hogy épen a tudósok között vannak legtöbben a félműveltek, illetőleg miveletlenek, társadalmi fellépésükben félszegek. Ezt a magyar költő így fejezi ki:

„Nagy volt a tudósnak az ő tudománya,
De kevés volt hozzá a vágott dohányja.“

Ezen félszegegtől csak azok mentek, kik szakjuk mellett az egésznek összefüggését, a különböző társadalmi viszonyokat sem tévesztik szemök elől. Ezen kívül meggondolandó, hogy nem mindenki, a ki szakpályát végzett, szaktudós. A legnagyobb rész szakismerteket szerez, hogy azok után megélhessen; tehát nálunk a szakismeretek kenyér-kereseti eszközök, ép ugy, mint a szabónál a szabóság, a kereskedőnél az adás-vevés. Csak kevesen vannak, ktk a tudományt magáért a tudományért vagy azért mivelik, hogy annak előbbre vitele által a társadalomnak és az emberiségnek használjanak. E helyen újra nem mulaszthatom el a mondatokból netalán azon következtetésnek, mintha azok az értelmiségi szakpályán haladóknak munkáját kicsinyleni akarnák, visszautasítását. Nem mulaszthatom el utalni azon helyes nézőpontra, melyből az iparos és értelmiségi stb. pályák tekintendők; annyival is inkább, mivel a kötetkezőkben e szempont fogja a kiindulási pontot képezni.

Az emberi természet lényegében fekszik a haladási törekvés. Áll ez ép ugy az egyesekről, mint nemzetekről és nemzedékekről. A ki valamely ismeret vagy ügyesség birtokában van, az iparkodik ismereteit és ügyességeit másokkal gyarapítani. Ez nagyon helyesen van ugy; mert épen ez emeli ki az embert a többi lények sorából. Ha az az apa a fijából különb embert akar formálni, ha a személyes szolgálatot végző magzatából legalább iparost, ez ismét magasabb foku egyént s tovább akar képezni: az neki csak dicséretére válik. — Ezen haladási törekvés a társadalomra nézve csak azon fokon válik veszélyessé, a melyen a társadalmi együtt-élésre szükséges arányok az egyes életpályákon haladók közt rendes mérvüket túllépik vagy túllépni készülnek. Világosítsuk csak meg e pontot bővebben. A társadalmi együtt-élés bizonyos mennyiségű értelmiségi pályán lévő egyéneket, bizonyos számú földmivest, iparost, kereskedőt kíván. Minden pályán lévőknek saját helyük van, melyet az illetőknek be kell tölteniök. Az egyes pályákon lévők számának, az adott viszonyok szerint, egy meghatározott arányban kell lenni. Ha akár az egyik, akár a másik pályán lévők száma a szükséges arányt átlépi: ez által nemcsak az egyeseknek boldogulása, hanem az társadalmi rend és öszhang is veszélyeztetik.

Somogyi Géza.

A csecsszopók elválasztásáról.

(Befejezés.)

Ételben és ápolásban ily uton haladva, 7–8 hónapig korábban a gyermek már oda fejlődik, hogy napjában egyszer legfentebb kétszer veszi igénybe az emlőt, az anyai ápolást pedig teljesen nélkülözheti.

Egyet elfeledtem megemlíteni. Az ételek megemésztéséhez, tehát a táplálkozáshoz, víz is kell. Az anyai tejben víz bővön van. A csecsemő tehát míg csak az anya kebelén él, ellehet víz nélkül is. Mihelyt azonban az evést megkezdzi, vízre is kezd szüksége lenni. Szülék és dajkák ne feledjék el tehát a gyermeket gyakran megkínálni vízzel.

Még egy más dolgot is fel kell említenem, mi a dologhoz tartozik. Az éjjeli csend és homály az idegrendszer elnyomását a csendes és üdítő álmat legjobban segíti elő. A létért való nehéz küzdelem fáradalmait kipihenni, ugyszólva ujja születni csak az éjjeli nyugvás után lehet. Az éjszaka a gyermekekre is nyugvás ideje. Legyen meggyőződve minden szülő, hogy ha gyermeke éjszaka alszik és nem szopik, azért sem meg nem betegszik, sem el nem seványodik. Ellenkezőleg. épebb, erőteljesebb és vidámabb lesz.

A gyermeket tehát a legelső éjszakán kezdve külön kell fektetni. Az ellenkező szokás, mely a gyermeket az anyai kebelre fűzi, ugyszólva mind az anyára mind a gyermekekre nézve felette káros. A gyermek az anyai tejt kigőzölgése miatt nem élvezhet tiszta élelytelt levegőt, az anya pedig a gyermek szopása és hánkolódása miatt nem élvezheti az éjjeli álmat, mire kétszeresen van szüksége.

E mellett a megszokás egy oly köteléket teremt anya és gyermek között, mi az elválasztást felette megnehezíti. Ahoz kell tehát szoktatni a gyermekeket, hogy külön háljanak és az éjet álommal töltsék.

Egyszer egy anya, ki már vagy 12 gyermeket felnevelt, hozzám jöve, látta, hogy a 3–4 hónapos kis gyermek ágyában feküve szép csendesen játszadozott. Össze csapja kezeit és felkiált „az istenért hát ez a gyermek így hallgat, soha ilyen jó gyermeket nem láttam.“ A szegény anya azt gondolta, hogy kis gyermek éber állapotban nem is hallgathat, ha ölben nem hordozzák. Szegény feje, mennyi kint nem állhatott ki, míg sok rosz gyermekét felnevelte!

Ha a gyermek tisztába és kellő melegbe van téve, nem látom át miért ne hallgathatna magára is. Hallgat is bizonyára, ha oktalan rengetés és ide oda hurezolás által rosz szokásokra nem szoktatják.

A gyermekeket tehát minden nehézség nélkül meg lehet szoktatni, hogy külön ágyban alugyanak és éjszaka ne egyenek.

Ha a szoktatással oda jutottunk, hogy a gyermek jól eszik, külön alszik, az anya mellett mások ápolását is szívesen türi, nem csak az anyát, hanem másokat is szeret, az elválasztást belehet fejeznt, más szókkal

az emlőt telyesen meglehet vonni tőle. Az ily elválasztás rendkívül könnyen megy, mind a gyermeknél, mind pedig az anyánál.

A gyermek jól eszik és mások társaságában is jól találja magát, a szomszéd-szobában sőt még az anya közvetlen közelében is könnyen feledi az emlőt. Az ember észre sem veszi, hogy választás van a háznál. A rémületes napok, melyek a családot folytonos nyughatatlanságban és fokozott izgatottságban tartják, teljesen kimaradnak.

Az anyának is könnyü a sorsa.

Gyermeke keveset szenved, anyai gyöngéd érzétével tehát nem kell birokra kelnie. A gyermek ételhez szoktatása rendjén pedig az emlő hová tovább mind csekélyebb mértékben lévén igénybe véve, a tejmirigyek tevékenysége hova tovább mind inkább csökken, míg végre annyira elgyengül, hogy a telyes elnyugvásban való áthajlás minden nehézség nélkül bekövetkezhetik.

Imé, nagyon egyszerű és, nagyon természetes, ugyszólva kézzel fogható az egész eljárási mód, mely ha a nép nagy tömegénél meghonosul és szilárd gyökeret ver, rendkívül sok szenvedést és nyugtalanságot képes az emberi életből kiküszöbölni.

Dózsa Dénes.

Az 1880. évben tartott egyetemes tanitógyűlés végrehajtó bizottságának felirata az országgyűléshez.

(Befejezés.)

Mi a hazai tanító-egyleteknek az ügy iránt tanusított ezen lelkesedéséből s őszinte ragaszkodásából erőt merítve, örömmel vettük ismét kezünkbe az ügyet s az egyletek nagy többsége óhajának megfelelőleg mult 1880. évi január hó 29-én egy felirat kíséretében a „Magyarországi Tanító-egyletek Szövetségének“ alapszabályait újból fölterjesztettük a nagyméltóságú magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz jóváhagyás végett.

Feliratunkban iparkodtunk kimutatni, hogy a szövetség nem mást, mint a haza népnevelés-ügyének együttes erővel leendő felvirágoztatását tüzte ki feladatául; oly czélok elérését óhajtja, mely czélok után magának a közoktatásügyi kormánynak is törekednie kell. Iparkodtunk kimutatni, hogy az országos tanító-testület és a megyei tanító-testületek alakítása tárgyában 1872-ben kiadott min. szabályrendelet legkevésbé sem akadályozhatja Magyarország tanitóságát abban, hogy a szövetséget megalkossa, mert hiszen a nevezett szabályrendelet mai napig sincs végrehajtva, de ha végrehajtvá lenne is az, a tanügyre nézve eredménythozó nem lenne, mert a nevezett szabályrendelet csakis az állami és községi tanítók testületté alakítását rendeli el, kiknek száma pedig hazánkban ez idő szerint, a huszonegyezer főből álló tanitóságot tekintve, elenyészőleg

csekély. — Hivatkoztunk feliratunkban arra, hogy Magyarország néptanítói vallás- és nemzetiségi különbség nélkül, lelkek legbensőbb meggyőződéséből ragaszkodnak a szövetség eszméjéhez, mert ennek megvalósítása egy a népoktatás gyors és alapos fejlődésével. — Kérve kértük a magas kormányt, hogy az ország közművelődése érdekében támogassa törekvéseinket, s ha már az általunk helyesnek vallott, de a közoktatásügy kormányzásába a magas kormány nézete szerint egészen bele nem illő alapszabály-tervezetünket úgy, a mint azt felterjesztettük, nem szentesíti is, legalább jelölje ki benne azon pontokat, melyeket megváltoztatni óhajt. — Azonban e másodizben felterjesztésünk is sikertelen maradt.

Feliratunkra a nagyméltóságu magy. kir. vallás- és közoktatásügyi min. ur a budap. kir. tanf. utján 1880. évi ápril hó 21-én 5321. sz. a. a következő választ adta: „A III, egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottságának, a tanító-egyletek szövetsége alapszabályai tárgyában újabban hozzám beadott folyamodványát, a mellékletekkel együtt, sz. illetők értesítése végett Nagyságodnak azzal küldöm le, mikép „azokon kívül, mik a belügyminiszter urnak mult évi szeptember hó 2-án 38391. sz. a. e tárgyban kiadott rendeletében foglaltatnak,“ tekintve különösen azt, hogy a kir. kormány által jóváhagyott alapszabályokkal bíró összes magyarországi tanító-egyletek képviselőinek három évenként orsz. tanítói gyűléssé összehívásáról megfelelő államsegély mellett magam kívánok gondoskodni, ennél fogva a tervezett szövetség létrejövetelét feleslegesnek s az ez iránti alapszabályok jóváhagyását szükségtelenné tartom. Budapest, 1880. ápril hó 21-én Trefort s. k.“

E miniszteri leirat a hazai tanító-egyletekkel ujalag közöltetvén. ezeknek nagy többsége a legőszintébb sajnálattal vette ismét tudomásul a kormánynak a végrehajtó-bizottság e másodizbeni felterjesztésére adott válaszát s kijelentették, hogy azon országos tanítói-gyűlést, melynek egybehívását a közoktatásügyi miniszter kilátásba helyezte, magok, a hazai tanító-egyletek által létesíteni szándékolt szövetséggel azonosnak nem tekinthetik, nem tekinthetik pedig ilyennek főképp azért, mert ha a kormány törekvései azonosak lennének a magyar néptanítók törekvéseivel, akkor a szövetséget, mint olyant, mely a kormány szándékának is megfelel, a közoktatásügyi miniszter elfogadta volna.

Ily nyilatkozatok nagy számmal érkeztek hozzánk, mint az egyetemes tanítógyűlés végrehajtó-bizottságához, s egyre határozottabban követelték tőlünk, hogy a kormány részéről két ízben visszautasított alapszabály-tervezetét a „Magyarországi Tanító-egyletek Szövetségének“ mutassuk be most már a magyar törvényhozó testületnek, s kérjük fel a magas képviselőházat, hogy ez alapszabály-tervezetünket átvizsgálván, eszközölje ki számunkra a kormánynál, hogy alapszabályaink valahára a bemutatási záradékkal elláttassanak.

Ennél fogva mi, mint a magyarországi néptanítók 1878. évben tartott egyetemes gyűlésének megbízottai, mult 1880. évi augusztus hó 20-án, a hazai tanító-egyletek tekintélyes számának részvétele mellett megtartott nagy-gyűlésünk határozatából elmulaszthatatlan, de egyszersmind legszentebb kötelességünknek ismerjük, hogy a szövetség ügyében nyert ezen megtisztelő megbízatást teljesítsük.

Kétszeres örömmel tesszük ezt, mert megingathatatlan hitünk és legbensőbb meggyőződésünk nekünk is, hogy ha van ügy, mely a hazai népoktatás fejlődésére, tekintsük azt akár a magyar nemzetiség, akár a paedagogiai tudomány művelése szempontjából, határozottabb befolyást és sikerteljesebb eredményt képes biztosítani, úgy az nem lehet más, mint a hazai tanító-egyletek országosan létesítendő szövetségének ügye.

Mikép hazánk néptanítóiban, úgy mi önnünk is szilárd ama meggyőződés, hogy a népoktatás belső szervezete mindaddig hiányos marad, míg a tanügy terén egészséges alapokra fektetett közvéleményt nem teremünk: ily közvéleményt pedig csakis a hazai néptanítóknak, mint e téren hivatott szakembereknek együttes közreműködése által teremthetünk, mely közreműködés legbiztosabb sikerrel a „Magyarországi Tanító-egyletek Szövetségében“ találja meg legbiztosabb alapját.

Összetartó erővel kíván a magyar néptanítóság működni a tanügy felvirágoztatására s a nevelés- és tanítástani elvek tisztázására és fejlesztésére; közakarrattal kívánja elérni, hogy a magyar nemzet magyar szellemben nevelkedjék, s az elveket és módozatokat, nemes célra együttes erővel kívánja megállapítani és végrehajtani.

Vállvetett erővel kívánnak hazánk néptanítói közreműködni ama rég óhajtott célra, hogy a haza minden polgára érdeklődjék a tanügy iránt s elérni óhajtják, hogy a társadalom minden egyes rétegében valahára mély gyökeret verjen ama meggyőződés, hogy minden boldogság a helyes irányu nevelésben találja meg legbiztosabb alapját.

A vállvetett munkálkodáshoz, a szakférfiak erőinek egyesítéséhez azonban elkerülhetetlenül szükséges, hogy a hazánkban elszortan működő tanító-egyletek egymással szövetkezzenek.

És habár a hazai néptanító-egyleteknek ily módon való szövetkezése a népoktatási törvényben — mlként azt a nagyméltóságu magyar kir. belügyminiszter urnak fentebb érintett leirata mondja — alapot nem is talál, az itt általunk röviden körvonalozott célok mindemellett is bennfoglaltatnak a népoktatási törvényben, s hazánk néptanítói legszentebb hazafias kötelességüknek fogják ismerni ily célokért küzdeni. — S mert eme célok előttünk is szentek, azért a szövetség eszméjétől, mint a mely által legbiztosabban óhajtjuk e célt elérni, el nem állhatunk.

Nem elfogultság, nem tulságos előszeretetünk az

eszmé iránt mondatja ezt velünk, hanem azon mély és erős meggyőződés, mely immár egy évtized óta él bennünk s táplálja lelkünket.

És mi nem tudjuk, mélyen tisztelt Képviselőház, mi lehet oha, hogy a magyar közoktatásügyi kormány a szövetség ügyében tanusított ezen eljárásával oly nyílt ellentétbe helyezte magát a magyarországi néptanítók törekvéseivel?, holott a helyes tanügyi politika szempontjából az állam-kormánynak a népnevelés emelésében első sorban is a néptanítókra kellene támaszkodnia. — Nem volna csoda, magas Képviselőház, ha e nyílt ellentétbe-helyezés által a néptanítóknak mélyen megingott volna a bizalom azon közoktatásügyi kormány iránt, melynek intézkedéseit mindenkor hazafui kötelességerzettel s hivatás-szülte buzgalommal iparkodtak fogadni és végrehajtani hazánk néptanítói.

Valóban megfoghatatlan előttünk, mélyen tisztelt Képviselőház, a magyar közoktatási kormánynak a tanítósággal szemben tanusított magatartása.

Mi, kik hazánk népoktatásügyi viszonyait legkövetlenebbül ismerjük, a meglevő hiányokról legbiztosabban van tudomásunk, készséggel ajánljuk fel munkásságunkat a kormánynak, hogy a népnevelés ügyét minél nagyobb sikerre vezessük, segítője és erős támasza akarunk lenni kormányunknak — s ezt alapszabályainkban, valamint a közoktatásügyi miniszterhez intézett feliratunkban nyíltan ki is fejeztük — a kormány azonban a legmagasabb célra önzetlenül felajánlott munkálkodásunkat, visszaatasítja. — Ám e visszautasítás felköltheti bár lelkünkben a bizalmatlanságot, de nem törheti meg szilárd meggyőződésünket a jó ügy iránt, nem csüggeszthet el bennünket törekvéseinkben.

Ama hit, hogy a nemes célra irányzott ügynek elvégre is győznie kell, bátorít bennünket arra, hogy ügyünkkel a magas Képviselőház elé járuljunk.

Midőn ezt tesszük, hódoló tisztelettel kérjük a mélyen tisztelt Képviselőházat:

vegye figyelembe, hogy hazánk tanító-egyletei valóság és nemzetiségi különbség nélkül a szövetség létesítésével oly eszmék megtestesítését, oly célok kivívását tűzték magok elé, melyek a törvény által is megengedve, a nemzet jólétének legbiztosabb alapkövét képezik;

vegye figyelembe, hogy hazánk néptanítói a szövetség létesítésével nem a közérdeket veszélyeztető, hanem az alapszabályokban is nyíltan kifejezett célokért kívánnak küzdeni, s ha fölteszük, hogy a tanító-egyletek szövetségének ügye egyszersmind policialis ügy, a szövetség tagjai mindemellett is csak a népnevelés ügyének előmozdítására kívánják irányozni törekvéseiket. Kérve-kérjük a magas Képviselőházat:

méltassa különösen figyelmére, hogy nem egy, de sok oly érdek-közösség létezik már eddig is, mely szükségessé teszi, hogy a hazai tanítóság között szorososan összekötő kapocs létesíttessék. — Első helyen kell, hogy

emlitsük itt a már öt év óta fennálló Eötvös-alapot, mely intézmény a hazai tanítók összerakott filléreiből létesült oly czélból, hogy szegényebb sorsu pályatársaink magasabb iskolába járó gyermekei ez alaptól segélyeztessenek s nyomorban hátrahagyott özvegyei a tanítóknak adományt nyerjenek. — E mellett kell, hogy emlitsük, a „kölcsonös anyagi segélyezés“ ügyét, mely országosan mindeztideig létesíthető nem volt, jóllehet ennek létesítésére szintén égető szükség volna. — Ott van a „magyarosítás“ ügye; avagy ez nem követeli-e meg az eszmék kölcsonös kicserélését, a kiviteli módzatok kölcsonös megállapítását? Emlitsük-e az „iskolai és népkönyvtárak“ ügyét? nem oly ügy-e ez is, mely haszonnal csakis akkor létesíthető, ha a néptanítók annak megteremtésénél tevékenyen közreműködnek s egymás tapasztalatait e téren is kölcsonösen kicserélik? — A „tanügyi statisztika“ szellemi részének közös elvek szerint való egybegyűjtése, a „tankönyvek és taneszközök“ tökéletesbitése, a „takarékosági eszmé“ kivitele tárgyában követendő egyöntetű eljárás egyaránt megkövetelik a tanítók közös munkásságát. — De maga a kormány s a társadalom is egyre fokozottabb követelésekkel lép fel a népiskola irányában. — A kertészet és gazdaság, a házi-ipar stb. mind oly dolgok, melyek itt igyekeznek gyökeret verni; szóval a népiskolának fel kell karolnia, művelnie kell minden oly ügyet, mely a nemzet szellemi és anyagi gyarapodását segíti elő. — Nem tagadhatja senki, hogy e követelések teljesítésével nehéz feladat vár a tanítókra; s hogy nehéz feladatukat kellőleg megoldhassák, első sorban is egymás támogatására van szükségök. — Ezek azon okok, mélyen tisztelt Képviselőház, melyek hazánk néptanítóit arra buzdították, hogy a „Magyarországi Tanító-egyletek Szövetségét“ valahára megalkossák; azon szövetséget, melynek létesítésére a magyar kormány a népoktatási törvényben alapot nem talál, de a mely szövetség létesítése, az imént felsorolt érdekek szem előtt tartása mellett, minél tovább haladunk az idővel, annál égetőbbé válik; s végtelen kárára volt a népoktatás ügyének már eddig is, hogy e szövetség nem létesülhetett. A hazai tanügy érdekében kérjük a magas Törvényhozó Testületet:

legyen tekintettel arra, is, hogy nem mi: néptanítók vagyunk ez elsők, kik oly országos szövetséget akarunk létesíteni; megelőztek minket már ebben a daláregyesületek, melyeknek országosan történt egyesülését a nagymélt. magy. kir. belügyminiszter ur még 1876. évben megengedte. Ott vannak a vidéken szétosztottan működő tűzoltó-egyletek, ezek létesíthettek országos szövetséget; alapszabályaik, melyekben a szervezet csaknem a miénkhez hasonló, 1879. évben lettek a bemutatási záradékkal ellátva, csak pár nappal azután, hogy az általunk felterjesztett alapszabályoktól a javahagyás megtagadtatott. — Ott van a magyar gazdasági egyletek országos szövetsége; e szövetség

szintén csak pár nappal azután jött létre, midőn mi a kormány részéről már másodizben utasítottunk vissza alapszabályainkkal. — Ott van továbbá a hirlapírók országos egyesülete, mely szintén képviseleti alapon ugyanakkor létesülhetett, midőn mi kérelmünkkel elutasítottunk. — Említsük-e, hogy ma már alig van szaktestület, mely országosan nem szervezkedett volna, melynek létesítéséhez maga a kormány is hozzá ne járult volna? Egyedül mi: néptanítók vagyunk azok, kiktől a kormány ez irányban támogatását megvonja.

Mi hisszük, hogy a magas Képviselőház méltányolnia fogja ama törekvéseket, melyeket a magyarországi néptanítók a szövetség által elérni óhajtanak; s e hitben élve egész bizalommal nyújtjuk be /. alatt a szövetség tárgyában készített alapszabály-tervezetünket a kormány két rendbeli A) és B) alatt mellékelte, s e feliratunkban is közölt elutasító válaszával együtt, kérve, hogy ezeket átvizsgálván, ügyünket, mely a magyar néptanítóságnak ez idő szerint legszentebb ügye, magas pártfogásába venni méltóztassék.

Ama rendíthetetlen bizalom, melylyel hazánk néptanítói a magyar törvényhozó testület iránt viseltetnek, remélni engedi nekünk, hogy a mélyen tisztelt Képviselőház, méltányolva a szövetség létesítése által a népoktatás ügyére irányzandó törekvéseinket, ki fogja nekünk eszközölni a magas kormánynál, hogy alapszabályaink valahára szentesíttessenek.

Mit kérve, hódoló tisztelettel maradunk

Budapesten. 1881. évi január hó 6-án

a mélyen tisztelt Képviselőháznak alázatos szolgálói
az egyet. tanítógyűlés végrehajtó-bizottsága nevében:

Lakits Vendel, s. k. Somlyai József, s. k.
elnök. titkár.

A fentebbi fölíratra vonatkozólag tanító-testületünk választmánya a következő határozatot hozta:

A kolozsmegyei tanító-testület, mint ezt a képviselője által a központi végrehajtó bizottságnak 1880. évi pünkössti nagy gyűlésén is kijelentette, teljesen megnyugodott a vall. és közokt. m. kir. miniszter 1880. évi ápril hó 21-én 38391. sz. a. kelt azon rendeletében, mi-

szintén megígérte, hogy a tanító-egyletek képviselőit megfelelő államsegély mellett három évenként országos tanítói gyűlésre összehívja; ennél fogva a központi választmány tanító-testületünk határozata értelmében a végrehajtó bizottság által a képviselőházhoz intézett kérelmet egyáltalában nem pártolja, sőt feleslegesnek, czélellesnek tartja.

A mi a felírt szövetséget illeti, a központi választmány azon meggyőződésben van, hogy a végrehajtó bizottság a képviselőház iránt tartozó őszinteség s ildomosság ellen vét akkor, midőn a hazai tanító-egyletek s néptanítók nevében mondja el saját nézeteit a helyett, hogy jelezné azon a hazai tanító-egyletek a néptanítók határozott kisebbségét képező egyleteket s néptanítókat, a kik a végrehajtó bizottság nézeteit osztják s a felírtban emlegetett alapszabály-tervezet megerősítésének sürgetésével a végrehajtó bizottságot megbízták.

Végre azon eljárást, mely szerint végrehajtó bizottság a maga által szerkesztett alapszabály tervezetet meg sem küldé azon okból, mert a példányok elfogytak, s tanító-testületünket annak pártolására mégis felhívja; a központi választmány sem a végrehajtó bizottságnak a III. egyetemes tanító-gyűléstől nyert mandatumával, sem a testületek közötti érintkezés méltányosságáról meggyezhetőnek nem tekintheti.

A központi választmány e határozatról a végrehajtó bizottságot jegyzőkönyvi kivonatban értesíti s egyidejűleg intézkedik arról, hogy a kolozsmegyei tanító-testület magatartása a felírttal szemben a Család és Iskola legközelebbi számában lehető tárgyilagossággal egy pár szóban köztudomásra jusson.

A kolozsmegyei tanító-testület központi választmányának Kolozsvárt, 1881. jan. 29. tartott gyűléséből.
Kel Kolozsvárt, 1881. jan. 31-én.

Fazakas János,
elnök.

Nagy Kálmán,
jegyző.

E kérdéshez lesz alkalmunk még hozzá szólani.
Szerkesztő.

T Á R C S A

Br. Eötvös József emlékezete.

(Irtta és az Eötvös-ünnepélyen felolvasta Kolozsvárt 1881. február 2-án Hegedüs István.)

Tíz éve már, hogy a világló elme nekünk többé nem világló; tíz éve már, hogy az értünk nemes hevüléssel dobbanó szív, értünk dobogni megszűnt. Tíz év sok idő e forgatag emberi életben arra, hogy egy sir beroskadjon, hogy a hír megzendült szava elnémuljon, hogy a feledés fátyola szövődjék egy drága név felett és a névtelen árnyak száma szaporodjék. A görög törvényhozó polgártársaitól csak azt kérte, hogy tíz évig

kíméljék mng alkotását. Ismerte a változás törvényét, melyet a rohamos haladás jelen korszakában még jobban érzene a hálás emlékezet iránt fogékony keblek. Mit egy életben halhatatlannak hirdet az emberi dicsékvés: a költő, az író, az államférfi, a művész, a hazafi babérát is hányszor megtépi egy más emberöltő, hányszor elhervasztja a közöny hideg fuvalata! A közmondás azt tartja: a távollévőnek nincs igaza: oh hányszor érzi ezt meg a tőlünk örökre elbucuzott halottak emlékezete! És mégis! vannak nevek, melyeknek halottára földobog a szív; vannak emlékek, melyek a

hála könyeit csalják szemünkbe; vannak a mult drága, megdicsőült alakjai, kik nem mosódnak el egy nemzet lelkéből, sőt az újabb vágyak, újabb törekvések, újabb remények megszentelő Penasaivá lesznek. Vannak egyének, hik a római által oly mélységes értelemmel kifejezett pietas szent alakjai, azon pietásé, melylyel a mindünk szent java: a haza iránt tortozunk. Áldozatra int emlékük, mert életük szakadatlan áldozat volt és éreztetik a szívvvel azt, hogy „soha közelebb nem áll az istenhez mint mikor áldozik.“ Ki e szavakat mondá, ily egyén volt; ki e szavaknak egy gazdag étellel adott dús tartalmat, kimondhatatlanul mély jelentőséget: ép ezért érdemel hálás emlékezetet; neve ép ezért nem fog elenyészni, csak az erkölcsi halálra szánt nép szívéből. Mert a hálátlan megfélekedezés a valódi nagyokról: egy nemzet erkölcsi hanyatlásának kór jele; a nemzet és haza oltárán kihavvadó tűz jelképezi a nemzet sorvadását.

Ez egyén Br. Eötvös József, e név az ő neve. Gazdag életének, sokoldalú és nagyszabású tevékenységének áldásos tényei egész özönnel rohanják meg agyamat, hevítik keblemet. Erőtlennek érzem tehetségemet: gondolataim és érzelmeim hű tolmácsolására is, nem hogy az ő alakját a maga nagyságában tudnám azzal a szemlélettel ábrázolni, mely az ő szellemi arczát visszatükrözné. Hogy szólok: azt teszem úgy, mint a ki kegyeletes érzelmeinek hangot ad, mert jól esik hangot adnia; mint a ki áldozik, mert jól esik áldoznia. Biztat a remény, hogy nem várnak tőlem egyebet, a kegyelet e tényének gyakorlásánál; mert az ő alakjának méltó megörökítésére egy Csengery, egy Gyulai vállalkoztak teljes sikerrel.

Munkám fogyatékosága felett azzal vigasztalom magamat, mivel Horác a vallásos aggályoktól gyötört szegény Phidylét vigasztalta:

„Ha áldozáskor tiszta kezed, ne hidd,
Hogy drága fényvel több leszen érdemed.“

* * *

Eszmék embere és még is a hit elragadtatásai és a szeretet kielégíthetetlen sovárgása iránt örökké fogékony szívvvel volt megáldva vagy az önzők felfogása szerint megátkozva. Keble mélyében korán megindult azon ellentétes küzdelem, melyet Kant az önmegismerés pokoljárásának nevez. A gyermeki ifjúkor ábrándvilágát látjuk a Karthanzi reflexioin át csillámlani, mint szerte szakadozott felhőfoszlányokat fény-sávolylyal körülövedző sugárzönt. Látjuk a remények közt nevelt és a reményektől megválni nem bíró, de szigorú gondolkozásra és éles bonczolásra majdnem fatalistikus következetességgel megszokott ifju szenvedéseit. A költői alkotás szabatosan körülirt határain tálcaspong áradó eszmébősége; a könyvek árja csak úgy szakad; a keltelynek minden nagyot, minden szentet, minden fenségest, a hit és hagyomány édes tárgyait szertebontó ereje kérelhetlenül működik, de azért a csalódá sok egész

sorát átszenvedő szív az elme habozásai közt nyugponatot csak is önmagában talál és pedig az önzetlenségben, az önfeláldozásra képes szeretetben. mely egy emberiséget ölel át.

A vallásos anya által a gyermeki lélekbe ültetett hit pálmája a reflexiók terhe alatt csak nőtt.

Nevelője a forradalom eszméit és elveit csepegtette az eszméket bálványozó ifju lelkébe; de a vallásos anya kitörölhetetlenül oltá be a hitet és reményt, mely megszenteli az egyén legdrágább jogait. A forradalom az egyén jogait proklamálta, midőn a szabadságot irta zászlójára; a vallásos hit e szabadságot végtelen reménységgel kötötte egybe. Nem, nem kétségbeesés; de az optimistának, az eszmék iránti kultusa mellett kiállott szenvedése van kifejezve a Karthausiban! Az arisztokrat hagyományokat örökölt nagy család ivadéka Franciaországban, a meg nem oldott társadalmi és politika eszmék utvesztőjébe téved, de az édes anya által szívébe oltott hit tartja az Ariadne fonalt.¹

Mint arisztokra birt ama történeti érzékkel, melylyel a fejlődő osztályok nem bírnak. Ki emlékekkel nem, csak reményekkel foglalkozik: az a világot átalakító nagy eszmeharcz alapját teljesen meg nem érti, az ellentétek küzdelmét a maga mivoltában nem fogja fel. Innét van, hogy a democratiának eszmeköre hamar nyer szabatos, meghatározott kifejezést; a jelszó általános elvet hangoztat és még is a demokratiának roppant ereje van, mert van reménye és van szenvedélye. E szenvedélyt akarta volna Eötvös lefegyverezni, de az egyensúly elméletével nem lehet egyensúlyba hozni az egyensúlyt vesztett erőket.

Eötvösnek Karthausija kulcs jelleme megismeréséhez, a mint először kipattant csirájából. Mert e jellemről el lehet mondani, a mit ő Kölcseiről mond, hogy nem változott. „Mi a gyermek szívet erősen dobogtatá, mi az ifju képzetében fenségesen emelkedék, miről élete küszöbén álmodozott: azért lángolt, azért remélt, azért küzdött férfi élete végperczéig“ — mondja ő mesteréről, kinek zengzetes ajkáról mint 19 éves ifju hallá a nagy mester Kazinczy magasztalását.

És ez illik rá. A Karthausiban felvetett fejtvény, hogy az egyenlőség és szabadság elve miképen valósítható meg, hogy eszmétlen érdekharczczá, társadalmi forradalmak vulkánikus kitörésévé, az erősebbnek a gyengébbel, az államnak az egyessel szemben gyakorolt minden eddig ismert zsarnokságnál zsarnokibb uralommá ne fajuljon az egyetlen emberi, egyetlen jogosított, egyetlen elfogadható uralom: a demokratia uralma; bolygatta ép úgy a reformok rohamos, lázas szenvedélyétől megragadott 48-ki napokban, mint bolygatá a száművetés keserű fájdalmi közepett, a remények hajótörése után, midőn a XIX. század uralkodó eszméinek viszonyát, ezek egymásra hatását taglalja azzal a kitartással, melylyel az eszmék embere szokott eljárni. Mert az eszmék embere felett az eszmék dia-

lektikája fatum-szerűen uralkodik. A mit az előzményekből, a szigoruan és gondosan füzött okoskodás láncszemein lefejtve mint eredményt levon, ahöz úgy ragaszkodik, mint az elme isteni kijelentéséhez, mint a hívő a szentírás igéihez. Eötvös egész életén át az eszmék iránt rajongó tiszteletet tanusított. A társadalmi és politikai fejtvények megoldását ahhoz kötötte, hogy fölvilágosítsa az értelmet.

Es e tekintetben nem lehet Eötvös emlékét csak a legnagyobb tisztelettel venni körül. A mai kor, melyet ama nagy elvek megvalósításának szeretnek hirdetni, naponta hitehagyást követ el azon mélyel gyökerezett kultus iránt melyely az isten képerre teremtet embernek az eszmék iránt kellene viseltetnie. Legalább a politikát az eszmék büvköréből sikerült az epigonoknak kirántani; a hitetlenség, a bírálat, a gyanu, az ocsárlás, a hagyományok megvetése, az emberiségi nagy eszmék kicsinylése: oly általános, hogy Eötvöst sokan és nem a leghelyesebben „doctrinär“-nek nevezték el, holott doctrinär csak az, ki bevégzett alakban állít föl bizonyos elveket és azokból vonja le a tünemények magyarázatát. Eötvös épen az eszméket kereste, melyekben a tünemények bizonyos körét összefoglalhatja, mert az eszmék föltalálásától remélte a társadalmi és politikai kérdések megoldását. A gyakorlat emberei szerencsésen harcoltak az eszmék ellen, de hogy emelték volna az emberiség értékét, azt kétlem.

Sőt tovább megyek. Az eszmék tisztelete nélkül nem képzelek valódi nagy embert. — Az eszmék tisztelete teremti meg azt a titokteljes egységet, melyet jellemnek nevezünk. Az eszet nem azért kell fölvilágosítani, hogy a fölvilágosító eszmék által még silányabbá válják a szív. A politikát kezdik a csel fogások, a káprázató lelemény és a parlamenti fufang szövevényévé fajítani, holott a politikának nem kellene egyébbnek lenni, mint annaktudásának, hogy mint kell az egyének minél szélesebb szabadságát közboldogság javára fordítani: mint kell az állam csiráját: az egyént termékennyé tenni a társadalmi erők szerencsés összhangba hozatala útján. Ez foglalkoztatá Eötvöst legtöbbet. Ez irányban írta legtöbb gondolatját.

Vizsgálódó, kutató elméje nem pihent és kereste a nyitját annak, hogy az egyént miként lehetne úgy a társadalmi haladás eszközüvé tenni, hogy ne veszítse el egyénisége legszentebb jogait és az állam miképen szoríthatja a társadalmat úgy meder közzé, hogy csak szerteterjengését gátolja és erejét tegye fokozatosabbá. Mert mint kétségbevonhatatlan elvekhez ragaszkodott az arisztokrat származásu, de polgárias gondolkodásu Eötvös: az egyenlőség és szabadság elveihez. Ez elvek szolgálatában tölté életét: ez elvek böleselője. Ez elvekkel ellentétes magyar társadalom átalakítására izgat: ez elvek keresztülvitelében látja gátnak a régi megyét; ez elvek megtámadóit sujtja a regényeibe vitt erős szatirával. A vár és kunyhó két lakója egy sírban nyugszik: e románéz az egyenlőség proclamálása. (Folytatjuk.)

VEGYESEK.

— Eötvös ünnepélyek. Az ünnepély, melyet az Eötvös-alap javára a gyűjtőbizottság február 2-án rendezett, igazán megható ünnepély volt és fényes eredménnyel folyt le. Diszes közönség tölté meg a redonté nagy termét. Ott lehetett látni Kolozsvár színe-javát, csak az arisztokratia maradt távol. Az áldozatkészséggel szépen összekötött emlék-ünnepély melegebb felkarolást érdemelt volna. — Az ünnepélyt Szász Domokos meleg hangon és költői nyelven írott megnyitó beszéddel nyitá meg. E beszéd az Eötvös-alap célját fejtegeté szónoki hévvel. Ez alap azon néposztályt van hivatva támogatni, mely a nép egészének értelmi és erkölcsi nevelésében hatalmas tényező leend. Ez elnöki megnyitó beszéd után, mely nagy hatást keltett, Hegedüs István tartotta a lapunk tárczájában megjelenő beszédet. Utána Fangh Antonia k. a. Br. Eötvös „Bucus“-ját szavalta el. Kellemes ált hangja megkapó volt, bár a szavaltat nem mondható minden ízben sikerültnek. A tanítónképző-intézet önképzőköre énekkara elénekelté Eötvös „Végrendelet“-ét. Az ének érzelmes és megható volt. Dr. Ferenczi Zoltán Eötvös „Falu jegyzője“-ről tartott ügyes és szellemes felolvasást, mely mélyreható elmé, lelkes igazságszeretetre és fejlett szép izlésre vall. Különösen azon része, melyben az „irány-regény“ aesthetikai becsét fejtegeté, emelkedett vala. Utánna Fröhlich Teréz k. a. a „Vár és kunyhó“ című románézot szavalta el. E szavaltat figyelmet keltő volt. Minden részletében értelmes felfogás, mély érzés és kifejező hang a közönséges szavaltatok sorából kiemelik e szavaltatot — Zajosan megéjjeneztek. A női énekkar Báthory Mária cz. operából énekelte el a „Nászkar“-t oly szépen, hogy ismételését kívánta a közönség. Ekkor egy más énekkel lepte meg a közönséget. A tanítókar által elénekelt hymnusszal és szózáttal kezdődött és végződött a jól sikerült ünnepély, mely az Eötvös-alapnak mintegy 130 frt tiszta hasznót hozott be.

Eötvös-ünnepélyt rendezett a nyuluczai iskola nagy termében az Eötvös-alap gyűjtő bizottsága. Az ünnepen Péterfy Sándor az alap eszméjének megteremtője, s a bizottság elnöke mondott emelkedett szellemű diszbeszédet a halhatatlan férfi halála évfordulója alkalmából; hangsúlyozván, hogy a hazai tanítóóság úgy üli meg leginkább méltón az ő emlékét, ha Eötvös eszméinek, céljainak, tanítás és önművelődés által, iskolában és iskolán kívül hangos hirdetője s ha saját osztályának, saját fiainak, csekély anyagi kötelezettséggel a kiművelésre az eszközöket megszerzi. Ha Magyarország huszonkétezer tanítója heti két krajczárját ezen célra, ezen oltárra teszi: huszonkétezer forint évi segélypénzt teremt a tanítóóság gyermekeinek ösztöndíjai, a a tanítóóság elagottjai, özvegyei, árvái segítésére. E nagy cél még elérve nincs; lesz idő, midőn ezen alap impozánsul hirdeti Eötvös emléke tiszteletét. A zajos éljenzéssel fogadott ünnepi beszéd után Luttenberger Ágost adta elő az Eötvös-alap keletkeztét s az eddigi sikert. Az első évi eredményből 77-ben már is 650—650 frtot lehetett kiosztani s az alaphoz csatolni. A 2-ik évben ugyan-

Melléklet a „Család és Iskola“ 4-ik számához.

csak fele arányban 1050—1050 frtot, a 3-ik évben 1650 1650 frtot, a 4-ikben 1100—1100 frtot, 1880-ban pedig a bevétel 2852 frt 57 krra rugott, melyből az alap 1200 frttal részesül. Eddig nemzetiségi, nemi és valláskülönbség nélkül kapott ösztöndíjat 31 tanuló, segélyt 13-egyen. Az alap körül maradandó érdemeket szereztek: Budapest főváros Ráth főpolgármester, Zichy Antal, Tóth József tanf. Bathó komáromi alispán, a sugárut tanítónőképző növendékei, a VI. ker. tanítói kör (1300 frttal), Wartha István, Hegedüs János, Bálinth Mibály, Balázs Árpád, Pazár István, Weisz B. F., a hazai takarékpénztárak, s végül, de nem utolsóul Lakits Vendel főv. polg. isk. igazgató, ki előbbi tetemes adományai mellett az egyet tanítógyűlés által megszavazott 200 fit munkadíját is az alapnak adományozta. A jelenlevők lelkesen megéljenztek. Végül még több új adományt (többek közt Schön Vilmos biztosi-tóintézeti igazgató neje évenként 20 frtot ad e célra) jelentettek be s felolvasták az Eötvös-alap idej pályázatait, mely szerint egy 200 frtos és két 100 forintos egyetemi; hat 100 frtos közéleti ösztöndíjra és egy 100 és két 50 frtos segélyre nyitnak pályázat. A pályázatok Péterfy Sándorhoz (Budapest VI. ker. gyár-utca 5. sz.) f. é. május elsejéig nyújtandók be. Az ösztöndíjért folyamodók mellékelni tartoznak: a) tanulmányaikról, magaviseletükről s előmenetelükről szóló s az illetékes intézet által kiállított bizonyítványokat s azon tanító egyesület ajánló levelét, melyhez szülőik tartoznak vagy tartoztak; b) arról szóló okmányt, hogy szülőik az „Eötvös-alaphoz“ 1 frtnyi évdíjjal hozzájárultak az alap keletkezésétől kezdve. (Ezen okmányért az illetők vagy a vidéki gyűjtő-bizottsághoz, — vagy a központi gyűjtőbizottság titkárához. (Budapest, Deákter 4. sz. fordulhatnak.) A segélyért folyamodók szegénységi bizonyítvánnyal, s az illetékes tanítói egyesület vagy iskolai hatóság ajánlatával tartoznak folyamodványukat felszerelni s azt is igazolni, hogy magok vagy övéik az Eötvös-alaphoz az 1 frtnyi évdíjjal rendszeresen hozzájárultak. A folyamodók közül azok, kiknek szülői az Eötvös-alaphoz kezdettől fogva, 1876. jan. 1. óta befizették évdíjjaikat, hasonló minősítvény mellett előnyben részesülnek. Folyamodók szülői ha már tagjai az intézménynek, a hiányt pótolhatják. Oly egyének, kik csak a folyó évben a pályázat kihirdetése után lépnek a tagok közé, ez évben még nem tekintetnek jogosultaknak.

— A magyar-alkói Eötvös-ünnepély is jó sikerrel folyt le mint egy vidéki levélből olvassuk, melyet lapunk szűk tere miatt nem közölhetünk. Ez ünnepélyen jelen volt nem csak a valkói, de a környékbeli műveltebb birtokos és földmivelő osztály. Az ünnepélyt megnyitá Székely János egy lelkes beszéddel, s ezután elszavalta Szász Károly „Br. Eötvös József emlékezete“ cz. szép ódáját. A nőhivatásáról Eötvös gondolatait, összeállítá és előadá Gillyén Poli, m. valkói tanítónő. Több szavalat után Emlékezés Eötvösünkről cz. alatt felolvasást tartott Eötvösről

ugyancsak Székely János; a Vár és Kunyhót ugyan ő elszavalta; az „Eötvös-alap eszményi oldalát“ feltüntette szintén ő; valamint Petőfi diszkiadását felerészben az Eötvös-alap javára kisorsolásra engedé. Mihálcz Elek, valkói lelkész az Ország Világ 1880. évi folyamának képmellékleteit hasonlóképpen kisorsolásra följánlá. Egy pár ének is fűszerezte az egyszerű, de megható bensőséggel és jó eredménnyel lefolyt ünnepélyt, melynek rendezése körül a valkói tanító Székely Jánosnak és az odaváló lelkész Mihálcz Elek urnak kiváló érdeme van. Az ünnepély anyagi eredményéről a hozzánk beküldött levél nem ad felvilágosítást.

— Eötvös-ünnepély. A hosszufalusi műfaragó tanműhelylyel egybekapcsolt állami felső népiskola, mint egy onnét hozzánk intézett levélből látjuk. A brassómezei tanító-egyletnek 1880. évi október hó 15-én Zajzonban tartott közgyűlésén történt megállapodás értelmében néhai Br. Eötvös József volt vall. és közokt. m. kir. miniszter halálának 10-ik évfordulóján, 1881. évi február 2-án a tanítók nagy része egyházi ünnepnél segédkezéssel el lóvén foglalva) minden iskolában emlékünnap lévén tartandó: szintén „Eötvös-ünnepélyt“ tartott. A nevezett napon d. e. 10 órakor, ünnepi ruhát öltve egybegyűlt az intézet ifjúsága, a tanító-testülettel élén, a még ugyan berendezetlen, de már egészen kész gyönyörű tágas új munkateremben, hol az önképző kör által elég szabatosan elénekelt ima után az intézet igazgatója Veres Sándor rövid beszédben az ünnepély céljáról s a nagy férfi munkásságának legfontosabb mozzanatairól emlékeztet meg. Erre Kölcsey Hymnusának pár verse után az intézet egyik érettebb növendéke Br. Eötvös „Búcsu“-ját szavalta el a pillanat fontosságához illő lelkesültséggel, mire még egy lelkes honfidal s igazgatónak az ifjúsághoz intézett pár buzgó szava zárták be a rövid egyszerűségében is méltóságos ünnepélyt, „melynek publikumát tanító és tanítvány, s dekorációját egyedül a résztvevők arcán sugárzó hálaérzet és belső ihletettségek képezték.“

— Új tanügyi közlönyt indítottak meg Talapkovics Emil és Gábel Jakab Ungvárott, mely közlöny egyszersmind az ungmegyei tanfelügyelőnek hivatalos közlönye. E közlöny havi folyóirat lesz. A mutatószám változatos. Maga a tanfelügyelő Talapkovics ur részletes kimutatást kezd a lapban közzé tenni tankerületének tanügyi viszonyairól. A közigazgatási bizottság gyűléséből is a tanügy állapotokra vonatkozó tudósítást is ad a lap. Hozzászól a Zichy-féle népnevelési együlethez, még pedig pártolón. Érdekesen vannak az egyes rovatok is szerkesztve. A lap előfizetési ára egy évre 2 frt.

— A fehérmezei tanító-testület az 1880/81. társulási évre a következő pályakérdéseket tűzte ki: I. Mit tehet a népiskolai tanító a rendes iskolabajlás előmozdítására? II. Tekintettel új mértékeinkre, indokolt-e a községes törteteknek a tizedes törtetek megelőző tanítása? — s előbbiekre minő súly fektetendő? III. Hogy a néptanítóknak a faiskolák érdekében fáradozása célra vezető le-

gyen, minő intézkedésekre lenne a hatóságok részéről szükség? A pályázatot Göbel János tant. elnök tette közzé. Tanító-testületünk részéről sem ártana olykor egy-egy gyakorlati kérdés kitűzése.

— Az „Ált. Tanügyi Közlöny“ a következő megdöböntő esetet adja elő: Fülöp Ferencz cseklési tanítónak, ki 40 évet töltött a tanítói pályán, ki a nyugdíjtörvény behozatala előtt fizette a segélyalapra a járulékot — a magy. kir. közoktatási kormány 100 frtot kegyeskedett adományozni végkielégítésképen. Mondják, hogy e mellett megengedett neki hatósági engedéllyel a koldulás. 40 év után — koldusbot. Nem volt-e lehetőség, hogy ez agg tanítót akár a kormány nagyobb segélyben részesítse, vagy a községet utasítsa, hogy a szegény tanítónak nyugdíj adjon?

— Az ifjusági könyvtár VI. darabját Bánfi János „A félszemű“ éz. elbeszélése képezi. E könyvtár II. évfolyamának előfizetési ára 2 frt 50 kr. Előfizetési összegek Bánfi Jáaoshoz küldendők Pápára.

— Ötven toaszt. Miután a nyitram. tantestület elnöke Érsekujvárt lakik, az első központi választmányi ülésen elhatározott, hogy üléseit felváltva fogják megtartani Nyitrán és Érsekujvárott. A második ülés Érsekujvárt tartott múlt hó 30-án, mely alkalommal Illyéni István elnök a jelen volt választmányi tagokat barátságos vacsorára hívta meg, a vig vacsora folyama alatt azonban kikötötte, hogy az elmondandó toasztok mindenikeért 10 kr. fizetendő az „Eötvös-alap javára.“ A vendégek az így kirótt adó fejében nem kevesebb mint 5 frtot fizettek az említett nemes czélra.

— Nagylelkű tanügybarátok. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter, Szabó József nikopolisi felszentelt püspök és esztergomi főegyházi kanonoknak, a mezőkomáromi r. kath. iskola és tanítólak építési költségeinek fedezésére adományozott 1725 frtért; Forintos István veszprémi apátkanonoknak a kislődi róm. kath. iskolában a magyar nyelvnek a németajku gyermekek közötti sikeresebb tanítása czéljából tett 300 frtnyi alapítványért, nemkülönben dr. Palotay Ferencz veszprémi apátkanonoknak, a várpalotai róm. kath. iskola átalakítására fordítandó 140 frtnyi adományáért, a népnevelés emelésére irányzott eme nemes tettökért és hazafias áldozatkészségökért elismerő köszönetét nyilvánította.

— Koldus-gyermekek Párisban. Párisban egy idő óta figyelni kezdik a gyermekek azon osztályát, melyet senki sem küld iskolába. mely rongyokba burkolva, mozdulatlanul s az utcán csavarogva, játszva, lopva, koldulva nőtt fel. Hat-hétezerre megy fel ezek száma és 1878-ban mely év kétségkívül legtermékenyebb volt e tekintetben, a rendőrség 2000 koldus gyermeket fogdosott össze, ezek közül 800-an nem haladták meg a tizenkettedik évet. S a mi legjellemzőbb, az elfogdosottak közül némelyek egyszer, mások kétszer, háromszor, de voltak kik 10-szer is be voltak már börtönözve. Azokat, a kiknek szülői nem éltek, vagy nem voltak feltalálhatók, az állam vette gondozás alá, de

mit tehet azokkal, kiknek élnak szülei? Futni hagyja, vagy legfeljebb vissza viszi szüleikhez, honnan aztán ismét megszöknék. Ha pedig javító intézetbe adják, akkor a minők e javító intézetek, elképzelhetni az eredményt. Charles Quentin a nyilvános árva házak vezérigazgatója, a szajnai praefektnek javaslatot nyújtott be, mely szerint a 16 éven aluli elfogott csavargók egy új, a javítás egy ujnemével lennének a jó utra térítendő. Ajánlja, hogy a még javítható csavargókat felruházva a vidékre osszák szét mesteremberek mellé. A júliusban e czélból megejtett vizsgálat kiderítette, hogy az egyes megyékben. hol kis iparosoknak egy-két tanulóra volna szükségük, ezek szívesen fogadnák be őket. Az első ilyen szállítmány számára egyenként s évenként 50 frankot szavaztak meg s kiszámították, hogy az évi szükséglet e czélra mintegy 320,000 frankra rug.

— Legfelsőbb kitüntetés. Ő felsége a király közlebről Szeremlei József bölcskei és Tóth Lajos debreczeni reformált néptanítónak hosszú, hű és sikeres szolgálataik elismeréséül a koronás ezüst érdemkeresztet méltóztatott adományozni.

— Vétség. A szövetség ügyében lapunk hasabjain között felíratra tett rövid megjegyzésünk tévestördelés következtében egy más hírünk végére esett.

— A „Nyitramegyei Tanítótestület“ Galgócson tartott IV. közgyűléséből következő pályázatokat hirdeti: 1. Megírandó Nyitramegye „monographiája“ módszeresen kidolgozva a népiskola III. osztály használatára. Pályadíj negyvenöt frank. A mű a szerző tulajdona marad. Pályázati határidő f. é. július hó elseje. A jelíges munkák két példányban, küldendők be, melynek egyike összefüggő egészet képezzen, másika azonban pusztán a járásokra vonatkozó adatokat tartalmazza járásonként külön-külön összeállítva, hogy azok az illető járásoknak véleményezés végett kiadhatassanak. 2. Megoldandó ezen tétel: Megfolele-e nők oktatása hazánkban a nő rendeltetésének és mely irányadó elvek alapján kellene a nőnemet nevelni és oktetni. Pályadíj öt drb. cs. kir. arany. Pályázati határidő május hó elseje. 3. Mily módon lehetne a népiskolába a hazai történetet egybekapcsolva az alkotmánytannal sikeresen tanítani? Pályadíj három arany. Pályázati határidő május hó elseje. A jelíges munkák alulírt elnökhöz küldendők be. Érsekujvárott, 1881. évi január hó 15-én. A „Nyitramegyei Tanítótestület“ elnöksége: Illyéni István, test. elnök. Fürth Samu, test. aljegyző.

Szerkesztői izenetek.

B. K. urnak. A kérdést behatóbban szeretnők tárgyalni. — Gy. J. urnak. Mindkét dolgozatot mihelyt lehet, felhasználjuk. — Bán Lajos urnak. A reclamatio következtében az intézkedést megtettem. A lap megy.